

**NEMIS TILI DARSLARIDA MILLIY-MADANIY KOMPONENTLARNI
INTEGRATSIYA QILISH**

**ИНТЕГРАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА НА
УРОКАХ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА**

**INTEGRATION OF THE NATIONAL-CULTURAL COMPONENT IN GERMAN
LANGUAGE LESSONS**

Yusufjonova Shaxloxon Muxtorovna

PhD,dotsent, FarDU

+998884133377

orcid.org/0000-0002-7124-4120

e-mail: usufzonovasahlo@gmail.com

Adxamova Fotimaxon

Chet tillari fakulteti nemis tili yo'nalishi 4-bosqich 22.119-guruh

+998901640420

fotimaxonadxamova516@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada nemis tili darslarida milliy-madaniy komponentni integratsiya qilishning nazariy asoslari, ahamiyati va amaliy usullari yoritilgan. Til va madaniyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik tahlil qilinib, o'quvchilarda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek,

zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida ushbu jarayonni samarali tashkil etish masalalari bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: nemis tili, milliy-madaniy komponent, kommunikativ kompetensiya, madaniyatlararo aloqa, autentik materiallar, taʼlim metodlari.

Abstract: This article discusses the theoretical foundations, significance, and practical methods of integrating the national-cultural component into German language lessons. The interrelationship between language and culture is analyzed, and ways of developing students' intercultural communicative competence are explored. In addition, the issues of effectively organizing this process using modern pedagogical technologies are described.

Keywords: German language, national-cultural component, communicative competence, intercultural communication, authentic materials, teaching methods.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы, значение и практические методы интеграции национально-культурного компонента в процесс обучения немецкому языку. Анализируется взаимосвязь языка и культуры, а также рассматриваются пути формирования межкультурной коммуникативной компетенции у учащихся. Кроме того, освещаются вопросы эффективной организации данного процесса с использованием современных педагогических технологий.

Ключевые слова: немецкий язык, национально-культурный компонент, коммуникативная компетенция, межкультурная коммуникация, аутентичные материалы, методы обучения.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida chet tillarini oʻrganish nafaqat kommunikativ ehtiyoj, balki ijtimoiy, madaniy va kasbiy rivojlanishning muhim omiliga aylanmoqda.

Ayniqsa, nemis tilini o'rganish jarayoni til kompetensiyasini egallash bilangina cheklanmay, balki nemis tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning ijtimoiy-madaniy muhitini, qadriyatlar tizimini va mental xususiyatlarini anglashni ham o'z ichiga oladi. Shu bois zamonaviy lingvodidaktikada milliy-madaniy komponentni integratsiya qilish til o'qitishning ajralmas va ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Til va madaniyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik lingvistika, sotsiolingvistika hamda pedagogika fanlari doirasida keng tadqiq etilgan bo'lib, tilning ijtimoiy tabiatini ochib berishda muhim ahamiyat kasb etadi. Til – bu faqat aloqa vositasi emas, balki u millatning tarixiy tajribasi, madaniy merosi, dunyoqarashi va mentalitetining ifodasi hisoblanadi[1]. Shu nuqtai nazardan, chet tilini o'rganish jarayoni mazkur til egalarining madaniy kontekstini o'zlashtirish bilan chambarchas bog'liq bo'lishi zarur. Aks holda, o'quvchilarda yuzaki til bilimlari shakllanib, real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot qilish qiyinlashadi.

Nemis tili darslarida milliy-madaniy komponentni integratsiya qilish o'quvchilarning nafaqat lingvistik, balki madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu kompetensiya o'z ichiga boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish, ularning qadriyatlarini hurmat qilish, madaniy farqlarni to'g'ri anglash va moslashish qobiliyatlarini qamrab oladi. Zamonaviy ta'lim standartlariga ko'ra, aynan madaniyatlararo kompetensiya chet tilini o'qitishning asosiy natijalaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Milliy-madaniy komponent tushunchasi o'quvchilarga nemis tilida so'zlashuvchi mamlakatlar – Germaniya, Avstriya va Shveysariyaning tarixiy rivojlanishi, geografik xususiyatlari, ijtimoiy tuzilishi, urf-odatlarini, milliy bayramlari, san'ati, adabiyoti hamda kundalik hayotiga oid bilimlarni tizimli ravishda yetkazishni anglatadi[2]. Bunday ma'lumotlar o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirib, ularni global madaniy makonning faol ishtirokchisiga aylantiradi. Shu bilan birga, bu jarayon stereotiplarni kamaytirish, madaniyatlararo bag'rikenglikni shakllantirish va turli xalqlar o'rtasida o'zaro hurmatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Milliy-madaniy komponentni samarali integratsiya qilishda autentik materiallardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunga original matnlar, gazeta va jurnal maqolalari, badiiy asarlar, video va audio materiallar, shuningdek, real kommunikativ vaziyatlarni aks ettiruvchi didaktik vositalar kiradi[3]. Ushbu materiallar o'quvchilarga tilni tabiiy muhitga yaqin sharoitda o'rganish imkonini beradi hamda ularning motivatsiyasini oshiradi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar – interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, raqamli platformalar va multimediya vositalari milliy-madaniy komponentni o'qitish jarayoniga samarali tatbiq etish imkonini beradi. Masalan, loyiha ishlari orqali o'quvchilar nemis tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning madaniy hayotini mustaqil o'rganib, taqdimotlar tayyorlashlari mumkin. Bu esa ularning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, tilni amaliy qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tilini o'qitish jarayonida milliy-madaniy komponentni integratsiya qilishning ustuvor maqsadi o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani har tomonlama shakllantirishdan iboratdir. Kommunikativ kompetensiya tushunchasi faqat grammatik bilimlarni egallash bilan cheklanmay, balki nutq vaziyatiga mos ravishda muloqot qilish, ijtimoiy-madaniy normalarni hisobga olish hamda til vositalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan, madaniy komponent mazkur jarayonning ajralmas qismi bo'lib, til birliklarining real kommunikativ muhitdagi qo'llanilishini anglashga xizmat qiladi. Ma'lumki, har bir til muayyan madaniy kontekst doirasida shakllanadi va rivojlanadi. Shuning uchun til o'rganish jarayonida madaniy bilimlarni integratsiya qilish o'quvchilarga tilni chuqurroq tushunish va uni amaliy vaziyatlarda samarali qo'llash imkonini beradi. Milliy-madaniy komponentni o'qitish jarayoniga tatbiq etishda turli metod va usullardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi[4]. Shulardan biri – autentik materiallar bilan ishlash metodidir. Autentik materiallar real hayotdan olingan bo'lib, ular tilning tabiiy qo'llanilishini aks ettiradi. Bunday materiallarga gazeta va jurnal maqolalari, videolavhalar, intervyular, dialoglar, reklama matnlari va boshqa kommunikativ vositalar kiradi. Ushbu materiallar orqali o'quvchilar nafaqat lingvistik birliklarni o'zlashtiradilar,

balki o‘sha til egalarining turmush tarzi, qadriyatlari va kommunikativ xulq-atvorini ham anglay boshlaydilar[5].

Bundan tashqari, nemis tilida so‘zlashuvchi mamlakatlarning milliy bayramlari va an‘analarini o‘rganish ham milliy-madaniy komponentning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Masalan, Oktoberfest, Weihnachten va Ostern kabi bayramlar o‘quvchilarga nemis xalqi madaniyatining o‘ziga xos jihatlarini ochib beradi. Ushbu mavzularni interaktiv metodlar asosida o‘qitish, jumladan sahnalashtirish, prezentatsiyalar tayyorlash va guruhli ishlash orqali o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi va faolligi sezilarli darajada oshadi. Rolli o‘yinlar va kommunikativ mashqlar ham milliy-madaniy komponentni o‘zlashtirishda samarali vositalardan biridir. Kundalik hayotga oid turli vaziyatlarni modellashtirish orqali o‘quvchilar real kommunikativ sharoitlarda tilni qo‘llashni o‘rganadilar. Bu esa ularning og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga, madaniy me‘yor va xulq-atvor qoidalarini amaliy tarzda o‘zlashtirishga yordam beradi[6].

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ushbu jarayonni yanada samarali tashkil etish imkonini yaratadi. Internet resurslari, onlayn platformalar, multimedia vositalari hamda virtual ta‘lim muhirlari orqali o‘quvchilar nemis tilida so‘zlashuvchi mamlakatlarning ijtimoiy va madaniy hayoti bilan bevosita tanishish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Virtual ekskursiyalar, videodarslar va interaktiv dasturlar esa o‘quvchilarning mustaqil o‘rganish kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, milliy-madaniy komponentni integratsiya qilish jarayonida ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Jumladan, o‘quvchilarning til darajasining yetarli emasligi, autentik materiallarning murakkabligi yoki dars vaqtining cheklanganligi mazkur jarayon samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Bunday holatlarda o‘qituvchi materiallarni didaktik jihatdan qayta ishlashi, soddalashtirishi va o‘quvchilarning bilim darajasiga moslashtirishi zarur[7].

O‘qituvchining roli ushbu jarayonda alohida ahamiyatga ega. U nafaqat bilim beruvchi, balki madaniyatlararo vositachi sifatida ham faoliyat yuritadi. O‘qituvchi o‘quvchilarda boshqa madaniyatlarga nisbatan hurmat va bag‘rikenglikni shakllantirishi, ularning

dunyoqarashini kengaytirishi hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida darslarni mazmunli va samarali tashkil etishi lozim.

Shuningdek milliy-madaniy komponentni nemis tili darslariga integratsiya qilish kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning muhim sharti bo'lib, u o'quvchilarning tilni real hayotiy vaziyatlarda ongli va samarali qo'llashlariga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, nemis tili darslarida milliy-madaniy komponentni integratsiya qilish o'quvchilarning til o'rganish jarayonini sezilarli darajada boyitadi va uni mazmunan chuqurlashtiradi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilar nafaqat lingvistik bilim va ko'nikmalarni egallaydilar, balki madaniyatlararo muloqot yuritish, turli madaniy kontekstlarni to'g'ri anglash va ularga mos ravishda munosabat bildirish kompetensiyalarini ham rivojlantiradilar.

Bundan tashqari, milliy-madaniy komponent o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va solishtirish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ular o'z milliy qadriyatlari bilan boshqa xalqlar madaniyatini qiyoslab, umumiy va farqli jihatlarni anglay boshlaydilar. Bu esa ularning dunyoqarashini kengaytirib, bag'rikenglik va hurmat kabi muhim ijtimoiy fazilatlarni mustahkamlaydi.

Natijada, bunday yondashuv asosida ta'lim olgan o'quvchilar global jamiyatda samarali faoliyat yurita oladigan, ochiq fikrli, madaniyatlararo muloqotga tayyor va raqobatbardosh shaxslar sifatida shakllanadilar. Shu bois milliy-madaniy komponentni nemis tili darslariga izchil va tizimli ravishda integratsiya qilish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent, 2008.
2. Safarova R. *Chet tillarni o'qitish metodikasi*. Toshkent, 2019.
3. Bim I.L. *Metodika obucheniya inostrannym yazykam*. Moskva, 2002.
4. Passov E.I. *Kommunikativny metod obucheniya inostrannomu yazyku*. Moskva, 1991.

5. Kramsch C. *Language and Culture*. Oxford University Press, 1998.
6. Hymes D. *Communicative Competence*. 1972.
7. CEFR (Common European Framework of Reference for Languages). Council of Europe, 2001.
8. Islomov A. *Til va madaniyat aloqalari*. Toshkent, 2017.
9. Hall E.T. *The Silent Language*. New York, 1959.
10. Byram M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters, 1997.